

Οι επιρροές του βυζαντινισμού στη Δύση τον 17ο αι.

Πολιτισμός / Ιστορία

Κ. Λεοντίεφ, Συγγραφέας

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=154232>]

Οι ευρωπαϊκές επιρροές (η πολωνική, η ολλανδική, η σουηδική, η γερμανική, η γαλλική) κατά τον 17ον και έπειτα κατά τον 18ον αιώνα έπαιξαν τον ίδιο ρόλο (μολονότι που επέδρασαν πολύ πιο βαθιά) τον οποίον το Βυζάντιο και ο αρχαίος ελληνισμός έπαιξαν κατά τον 15ον και τον 16ον αιώνα στην Δύση.

Στην Δυτική Ευρώπη ο παλαιός, ο αρχικός, κυρίως θρησκευτικός βυζαντινισμός έπρεπε να υποστεί την επεξεργασία από τις ισχυρές τοπικές αρχές του γερμανισμού – τον ιποτισμό, τον ρομαντισμό, τον γοτθικισμό (όχι και χωρίς την αραβική επίδραση) και ύστερα τις ίδιες τις παλαιές βυζαντινές επιρροές που ανανεώθηκαν σε μέγιστο βαθμό από την μακρόχρονη μη κατανόηση ή λησμονιά. Πέφτοντας σε αυτό το ήδη άκρως πολυσύνθετο ευρωπαϊκό χώμα των 15ου και 16ου αιώνων, προκάλεσαν την πλήρη άνθιση του καθετί που μέχρι τότε κρυβόταν

στα έγκατα του ρωμανογερμανικού κόσμου.

Φωτο: Σπύρος Δρόσος

Να σημειώσουμε, ότι ο βυζαντινισμός πέφτοντας στο δυτικό χώμα αυτήν την δεύτερη φορά δεν επέδρασε τόσο με την θρησκευτική πλευρά του (δηλαδή με την κυρίως - να την πούμε έτσι - βυζαντινή πλευρά του), επειδή η Δύση ούτως ή άλλως είχε την δική της πολύ αναπτυγμένη και αφάνταστα ισχυρή θρησκευτική πλευρά, αλλά επέδρασε έμμεσα, δηλαδή περισσότερο με την ελληνική καλλιτεχνική και την ρωμαϊκή νομική πλευρά του, με τα απομεινάρια της κλασικής αρχαιότητας, που έχει σώσει και όχι με τις καθ' εαυτόν βυζαντινές αρχές της. Τότε παντού στην Δύση λιγότερο ή περισσότερο ενδυναμώνεται η μοναρχική εξουσία εν μέρει προς αποδυνάμωση του φυσικού γερμανικού φεουδαρχισμού, ο στρατός παντού προσπαθεί να αποκτήσει τον χαρακτήρα του κρατικού στρατού (περισσότερο του ρωμαϊκού, δικτατορικού, μοναρχικού και όχι αριστοκρατικά τοπικού όπως ήταν πριν), ανανεώνονται αφάνταστα η σκέψη και η τέχνη. Η αρχιτεκτονική που εμπνέεται από τα παλαιά βυζαντινά πρότυπα, παράγει καινούργιους συνδυασμούς ασυνήθιστης ομορφιάς κ.λ.π.

Σε μας όμως από την εποχή του Μεγάλου Πέτρου όλα αυτά έγιναν δεκτά τόσο πολύ επεξεργασμένα από την Ευρώπη κατά τον τρόπο της, ώστε η Ρωσία πολύ γρήγορα χάνει επιφανειακά την βυζαντινή μορφή της.

Δεν είναι όμως έτσι ακριβώς. Οι βάσεις τόσο της δημόσιας, όσο και της

προσωπικής καθημερινής ζωής μας παραμένουν να είναι στενά δεμένες με τον βυζαντινισμό. Αν είχαμε περισσότερο χρόνο και χώρο θα μπορούσαμε να αποδείξουμε ότι ακόμα και όλη την καλλιτεχνική δημιουργία στις καλύτερες εκφάνσεις της την διαπερνάει βαθιά ο βυζαντινισμός. Επειδή όμως ο λόγος γίνεται εδώ σχεδόν αποκλειστικά για τα προβλήματα του κράτους θα επιτρέψω στον εαυτόν μου μόνο να υπενθυμίσω ότι τα Μοσχοβίτικα ανάκτορά μας μολονότι δεν είναι πετυχημένα, αλλά κατά την σύλληψή τους είναι πιο πρωτότυπα από τα Χειμερινά ανάκτορα και θα ήταν ομορφότερά τους αν ήταν περισσότερο πολύχρωμα και ούτε άσπρα, όπως στην αρχή, ούτε του χρώματος της άμμου, όπως τώρα, επειδή η πολυχρωμία και η ιδιοτροπία της Μόσχας που είναι περισσότερο βυζαντινή (σε σχέση με την Αγία Πετρούπολη) συναρπάζουν ακόμα και όλους τους ξένους. Ο Cyprien Robert λέει με χαρά ότι η Μόσχα είναι η μοναδική σλαβική πόλη που είδε στον κόσμο. Ο Ch. De Mazade, αντίθετα, λέει με κάποια λύσσα ότι η άποψη της Μόσχας από μόνη της είναι η ασιατική άποψη που είναι ξένη στην δημαρχιακή και φεουδαρχική εικόνα της Δύσης κ.λ.π. Ποιός από αυτούς τους δύο έχει δίκιο; Νομίζω, ότι και οι δύο τους. Και αυτό είναι καλό.

Να υπενθυμίσω επίσης ότι τα ασημένια σκεύη μας, οι εικόνες μας, τα ψηφιδωτά μας, τα δημιουργήματα του βυζαντινισμού μας αποτελούν την σχεδόν μόνη σωτηρία του αισθητικού εγωισμού μας σε εκθέσεις, από τις οποίες αν δεν υπήρχε αυτός ο βυζαντινισμός θα ήμασταν αναγκασμένοι να φύγουμε σκεπάζοντας με τα χέρια τα πρόσωπά μας από την ντροπή.

Να πω επίσης παρεμπιπτόντως ότι όλοι οι καλύτεροι ποιητές και συγγραφείς μας – ο Πούσκιν, ο Λέρμοντωφ, ο Γκόγκολ, ο Κολτσώφ, οι δύο κόμητες Τολστόι (ο Λέων και ο Αλεξέι) — πλήρωσαν μεγάλο φόρο σε αυτόν τον βυζαντινισμό, στην μία ή στην άλλη πλευρά του – την δημόσια ή την εκκλησιαστική, την αυστηρή ή την θερμή...

*Θερμά όμως το κερί
του χωριάτη καίει
μπροστά στο εικόνισμα
της Θεομήτορος[2]*

Αυτός είναι εξ ίσου ρωσικός βυζαντινισμός, όπως και η έκκληση του Πούσκιν:

*Μήπως αδύναμος είναι ο λόγος του αυτοκράτορα των Ρώσων;
Μήπως δεν πολεμήσαμε εμείς με την Ευρώπη;
Ή λίγοι είμαστε;...*

(συνεχίζεται)

[2] Το ποίημα του Α. Κολτσώφ

*Επιμέλεια κειμένου: Όλεγκ-Μαξίμ Τσυμπένκο, Δρ. Ιστορίας, Ακαδημία Επιστήμης και Εκπαίδευσης Μαίσο-Μαννέσμαν Κιέβου

<http://bit.ly/2nERhHK>